

HET KLIEDERBOEK

Spelenderwijs ontdekken, ervaren en leren door middel van al je zintuigen!

procesgericht
loose parts
open eind
sensorisch spel
echte materialen

Monique Plat

INHOUDSOPGAVE

Mijn verhaal

Ontstaan van De Klieder-schuur	7
--------------------------------------	---

Sensorisch spel, loose parts en proces gericht werken

Spelend leren.....	10
De wereld om je heen	11
Leren over jezelf	13
Fantasie en creativiteit	15
Prikkelverwerking.....	17
Herkennen en benoemen.....	19
Lekker in je vel	21
Sensorisch spel.....	23
Spelontwikkeling	27
Spelflow	29
Meervoudige Intelligentie.....	30
Speelschema's	31
Procesgericht werken	33
De drie uitnodigingen	35
Gericht werken.....	37

Opbouw van sensorisch spel

Snoezelen en Messy Play.....	40
Observeren en begeleiden.....	42
Spelen met je baby	44
Texturen ontdekken.....	45
Sensorische zakjes	48
Buisjes en flessen	50
Mandje, kastje, hoepel	51
Het eerste klieder-spel.....	52
Opbouw sensorisch spel.....	56
Kaderen en opruimen.....	58
In de badkamer.....	60

Sensorisch spel buiten.....	61
Dagelijkse activiteiten.....	62
Activiteiten voor ouderen	63

Sensorische materialen

Open-eind speelgoed.....	68
Echte materialen.....	69
Materialen uit de natuur	70
Loose parts	71
Pegg dolls en vulvormen.....	72
Kosteloze materialen.....	73
Natuurlijke producten	74
Non food materialen	75
Plakkerige materialen.....	76
Verwonderen	77
Maïzena.....	78
Magnetische materialen	79
Slijmerig slijm.....	81
Natte en koude materialen	83
Sensorisch schuim.....	85
Waterparels.....	86

Thematisch werken

Het jaarritme	88
De seizoenstafel	90
Ruimte als derde pedagoog.....	92
Kleuren.....	94
Geluiden.....	96
Geuren.....	99
Smaken.....	101
Voelen	104
Bewegen.....	107
Schema snoezel ruimte	110
Lente	111
Zomer	112
Herfst.....	113
Winter.....	114
Feestdagen en culturen.....	115

Carnaval	116
Valentijn	117
Pasen	118
Halloween	119
Koningsdag	120
Dierendag	121
Sinterklaas	122
Kerstmis	123
Oud en Nieuw	124
Thema's en VVE	125
Dit ben Ik!	126
Voertuigen en verkeer	127
Kunst	128
De boerderij	129
Dino's	130

Werken in hoeken

Vaste activiteiten	134
Basisvaardigheden	136
Technieken	137
Werken in hoeken	138
De sensorische hoek	139
Rustig sensorisch hoekje	140
De bouwhoek	141
De huishoek	142
De themahoek	143
De kleihoek	144
De loose parts hoek	145
De knutselhoek	146
De verfhoek	147
De taalhoek	148
De rekenhoek	150
De lichthoek	153
De timmerhoek	154
De experimenteerhoek	156

Inrichten en organisatie

Rustige basis	158
Opruimen en uitzoeken	159
Speelgoedrotatie	160
Een vast atelier	162
Bewaren en opbergen	164
Verzamelen	166
Materialen kleuren	168
Uitproberen	170
Hergebruik materialen	172
Presenteren van werk	173
Hergebruik werk	174
Voor onderweg	175
Uitdagende buitenruimte	176
Veiligheid	177
Risicovol spel	178

Slotwoord en dankbaarheid

Slotwoord	180
Dankbaarheid	181
Over 202Publishers & Boekendieertoedoen	184

De wereld om je heen

In De Kliederschuur ligt de nadruk op sensorisch spel, spelen met loose parts, open-eind materiaal en procesgericht werken. Deze speelse en creatieve manieren helpen kinderen de wereld om hen heen te ontdekken.

Alles begint bij de zintuigen

Kijk maar naar een baby: alles wat hij leert, gebeurt via zijn zintuigen. Hij hoort, voelt, ziet of ruikt iets en reageert daarop. Prikkelers die via onze zintuigen binnenkomen, worden voortdurend naar de hersenen gestuurd. Daar worden ze verwerkt, waarna we erop reageren. Onze zintuigen werken daarbij constant samen.

Voorbeeld van een baby

Voorbeeld: een baby die een blokje pakt.

1. Hij ziet het blokje en wil het pakken.
2. Hij pakt het, maar laat het vallen.
3. Hij hoort het blokje op de grond vallen.
4. Hij probeert het opnieuw, nu bewuster, en voelt of het hard of zacht is.
5. Hij past zijn grip aan en leert hoe stevig hij moet knijpen om het vast te houden. *(Hier wordt al een basis gelegd voor een goede pengreep.)*
6. Vervolgens proeft hij het blokje en ervaart hij de vorm met zijn tong. *(Helpt bij de ontwikkeling van spraak en eten.)*
7. Ondertussen moet hij ook zijn evenwicht bewaren en voelt hij of hij wat naar voren moet kantelen, wat zeker het geval is als

het best wel een zwaar blokje is.

 Zoals je ziet, werken alle zintuigen samen om nieuwe ervaringen op te doen en te begrijpen. Door herhaling slaat de baby deze informatie op en leert hij steeds beter reageren.

Zintuigen, beweging en rust

Om deze binnenkomende prikkels goed op te slaan, moeten er verbindingen ontstaan tussen beide hersenhelften. Dit gebeurt door beweging en rust.

 Bewegen helpt om nieuwe verbindingen te maken.

 Rust zorgt ervoor dat deze informatie goed wordt verwerkt en opgeslagen.

 Herhaling speelt hierin een belangrijke rol. Hoe vaker een kind met verschillende materialen speelt, hoe beter de hersenen zich ontwikkelen. Dit proces noemen we de rijping van de hersenen.

 In dit boek zit dan ook wel herhaling in activiteiten, wat er voor zorgt dat je het boek goed als naslagwerk kunt gebruiken.

Beide handen gebruiken

Om de hersenhelften goed samen te laten werken, is het belangrijk dat kinderen veel tweehandige activiteiten doen. Dit stimuleert de samenwerking tussen beide hersenhelften. Ook activiteiten waarbij de denkbeeldige middellijn van het lichaam wordt doorkruist, helpen hierbij.

 Tip: Laat kinderen groot krassen met beide handen op een groot vel. Voor oudere

kinderen is een kraswedstrijd een heerlijke manier om je even helemaal te ontladen!

Ervaringen opdoen met alle zintuigen

Hoe meer zintuigen samenwerken, hoe sterker een ervaring wordt opgeslagen in de hersenen. Als een kind iets alleen ziet of hoort, zal het minder goed blijven hangen dan wanneer het ook kan voelen, ruiken, proeven of bewegen.

Nadruk op cognitief leren

In het onderwijs ligt de nadruk sterk op cognitief leren, waardoor veel ervaringen slechts oppervlakkig worden opgeslagen. Daarom is het belangrijk om alle zintuigen te betrekken bij het leren:

 Laat kinderen niet alleen over molens leren, maar laat ze graan voelen, ruiken, proeven en malen.

Dit geldt zeker voor de midden- en bovenbouw. Hoe meer zintuigen samenwerken, hoe beter informatie blijft hangen en hoe sterker de herinnering is!

Spelen en bewegen

Beweging is cruciaal voor de hersenontwikkeling, maar helaas bewegen kinderen steeds minder.

 We brengen ze met de auto of bakfiets naar school in plaats van te lopen of fietsen.

 Ze zitten de hele dag stil in de klas.

 Na schooltijd zitten ze te veel achter een scherm.

Spelen met je baby

Pasgeboren baby's zien nog erg wazig en kunnen kleuren niet goed onderscheiden. Contrasterende kleuren, zoals zwart en wit, trekken daarom het meest hun aandacht. Het contrast is hierbij het hoogst, waardoor baby's deze het beste waarnemen.

👤 *Als een baby wakker en alert is, zoekt hij instinctief naar iets om te observeren. Vaak is dat het gezicht van papa of mama, omdat de contouren van het gezicht goed zichtbaar zijn.*

🔲 Zwart-Wit: De eerste contrastervaringen

Vanaf week 1 kun je je baby contrastkaarten aanbieden. Dit zijn kaarten met patronen en vormen in zwart en wit. Plaats ze op een zichtbare plek of houd er eentje maximaal 20 cm voor de ogen van je baby. Ook zwart-wit boekjes zijn een mooie toevoeging. Je zult merken dat je baby er graag naar kijkt.

💡 *Hiermee ondersteun je de visuele ontwikkeling en help je de hersenen om contrasten beter te verwerken.*

🕒 In het begin zijn grote, eenvoudige patronen zoals strepen, ruitjes en cirkels het meest geschikt.

👤 *Later worden dieren en andere figuren interessanter, omdat de baby steeds meer details kan onderscheiden.*

👤 *Als je kindje wat ouder is en al zelfstandig kan zitten, kun je contrastkaarten toevoegen aan een schattenmandje, waarmee hij verschillende materialen kan ontdekken.*

🍒 De eerste kleur - Rood

De eerste kleur die baby's leren herkennen is rood. Dit blijft vaak lang een favoriete kleur.

👁️ *Ik zag dit ook bij Suus: telkens als ik haar sensorische ballen aanbood, koos ze als eerste de rode bal. Dit bleef zo, zelfs toen ze al een half jaar oud was.*

👁️ Sensorische baby buisjes

Maak sensorische buisjes of flessen:

🧴 *Wit zout* - Maakt licht geluid, maar is best wel zwaar.

🌿 *Rode rijst* - Maakt iets meer geluid.

🍲 *Zwarte bonen* - Maakt heel veel geluid.

💡 *Hiermee bied je niet alleen contrasterende kleuren, maar ook verschillende texturen en geluiden aan. Dit maakt de ervaring extra rijk voor je baby.*

🌟 *Met deze opbouw kan een baby op zijn eigen tempo sensorisch spel ontdekken. Door steeds een stapje verder te gaan, help je de zintuigen zich optimaal te ontwikkelen.*

Zwart, wit en rood babybuisje en gevonden oude armbanden van de kringloop.

Ontdekken van pittenzakjes in contrastkleuren met diverse inhoud.

Buiktijd met een zwart, wit, rood contrast boekje op een jute mat.

Organza sjaals in contrast kleuren vastgeknoopt aan de babygym.

Maïzena

Maïzena is een bijzonder veelzijdig product dat kinderen steeds weer verwondert. Dit fijne poeder lijkt op bloem en kan droog worden aangeboden als taste-safe materiaal voor jonge kinderen. Maar het echte plezier begint als je het mengt met water!

Wat is oobleck?

Wanneer je maïzena mengt met een beetje water, ontstaat er een fascinerend mengsel genaamd oobleck. Dit mengsel heeft unieke eigenschappen:

👉 *Het is stevig als je erin knijpt, maar wordt vloeibaar zodra je het loslaat!*

👉 *Dit maakt het superinteressant voor kinderen om mee te spelen en experimenteren.*

🔧 Hoe maak je oobleck?

De basisverhouding is ongeveer 2 delen maïzena op 1 deel water, maar het is ook een kwestie van gevoel:

1. Doe wat maïzena in een kom.
2. Voeg tijdens het roeren langzaam water toe met een garde.
3. Roer tot het mengsel stevig is bij aanraking, maar vloeibaar wanneer je het loslaat.
4. Is het te dik? Voeg een beetje water toe. Is het te dun? Voeg wat extra maïzena toe.

Drogen en hergebruik

Als er met schone handen mee is gespeeld, kun je het oobleck laten opdrogen.

Eenmaal opgedroogd kun je erop:

🎨 *Schilderen.*

🔨 *Breken met hamertjes.*

♻️ *Opnieuw gebruiken door er water aan toe te voegen met pipetjes, spuitjes of spuitflesjes. En vries het ook eens in!*

⚠️ *Let op: Als er andere materialen in terechtkomen, of als er niet met schone handen mee is gespeeld kan het schimmel ontwikkelen en dan lukt dit hergebruiken niet.*

Kleuren en thema's

Oobleck kun je aanpassen aan je thema door er een beetje voedingskleurstof aan toe te voegen:

👑 *Oranje – Voor Koningsdag.*

❤️ *Rood – Voor Moederdag.*

🐷 *Bruin – Voor varkens in het thema ‘de boerderij’.*

🐞 *Groen – Voor de lente, met kleine kriebelbeestjes erin verstoppt.*

Waarom maïzena?

Maïzena biedt kinderen een unieke sensorische ervaring die zowel prikkelend als leerzaam is. Het stimuleert:

👉 *Experimenteren.*

👉 *Ontdekken.*

👉 *Verwonderen.*

Spelen met oobleck, als je erin knijpt is het hard, maar laat je het los weer vloeibaar.

Je kunt het oobleck laten opdrogen om er vervolgens op te schilderen met waterverf.

Breken met een hamertje en weer opnieuw natmaken door erop te spuiten.

Dino's

Het thema dino's is een absolute favoriet en biedt eindeloze mogelijkheden voor spel en creativiteit. Dit spannende onderwerp spreekt kinderen van alle leeftijden aan en laat hun fantasie de vrije loop.

Dino-erwtjes

🌱 Gebruik groene spliterwtten, ook wel 'dino-erwtjes' genoemd, in een houten bak. Ze maken een heerlijk geluid, maar kijk uit voor blote voeten!

🪵 Creëer een dinosaurus-sfeer met natuurlijke materialen als zand, houtschors, takjes en steentjes.

Groen gekleurde materialen

🌱 Kleur rijst, kikkererwtten of spaghetti groen voor een speels effect.

🍷 Maak schuim, slijm of water bruin voor een modderige uitstraling.

Dino-eieren

🍷 Verstopt een kleine dinosaurus in een ballon, vul deze met water en vries het in.

🔨 Geef kinderen een houten hamertje en een veiligheidsbril om de 'eieren' open te hakken. Een gegarandeerd succes!

Fossielen opgraven

🦴 Verstopt dinosaurus-geraamtes in kinetisch zand of schelpenzand en laat

kinderen ze opgraven met tandenborstels.

🐾 Maak fossielen door dino-pootafdrukken in klei te drukken en deze te laten drogen.

Creatief spel en fantasiewerelden

🌳 Voor oudere kinderen is dit thema ideaal om een prehistorische fantasiewereld te creëren.

🌿 Gebruik dinofiguren, stenen, planten en andere materialen om een levendig landschap te maken.

Dino-sporen maken

🦶 Dip dino-pootjes in verf en maak afdrukken op papier.

🎨 Dit combineert creatief spel met een leuk kunstproject.

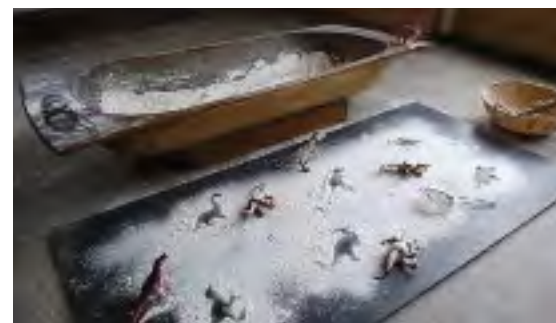
🌟 Met het thema Dino's duiken kinderen in een spannende wereld vol avontuur, ontdekking en zintuiglijk plezier.

Dino's in de klas, zoek de geraamtes van de dino's in het schelpenzand.

Dip de pootjes van de dino's in de verf en maak mooie afdrukken op je papier.

Dino-afdrukken maken met bloem en zeeffjes op een zwarte ondergrond.

Een grote bak vol met slijmerige groene jello en allemaal toffe dino's.

De kleihoek

Klei is bij uitstek een fijn sensorisch materiaal dat zowel rustgevend als stimulerend kan werken. Het is ideaal voor kinderen die over- of onderprikkeld zijn. De druk die je moet zetten bij het kneden van klei kan helpen om de spanning in je lijf te reguleren.

🔥 Warmte en zelfgemaakte klei

Voor kinderen die onrustig zijn, kun je klei verwarmen. Dit werkt alleen met zelfgemaakte klei, die ook mijn voorkeur heeft vanwege de natuurlijke materialen.

🧴 Simpel recept voor zoutdeeg

Meng 1 kopje zout, 1 kopje water en 1 kopje bloem tot een soepel deeg. Je kunt meerdere bolletjes maken en hieraan kleuren en geuren toevoegen.

💡 *Tip: jij kunt klei maken als ouder of begeleider, maar kinderen vinden het zelf ook heerlijk om klei te maken.*

Seizoens- en themaklei

🌸 *Moederdag* - Rode klei met rozengeur.

🍊 *Koningsdag* - Oranje klei met mandarijngeur.

🍁 *Herfst* - Bruine klei met kaneelgeur.

🎄 *Kerst* - Groene klei met dennengeur.

🎁 *Sinterklaas* - Pepernotenklei met speculaaskruiden.

💜 *Ontspanning* - Paarse klei met lavendelgeur en echte lavendeltakjes.

De klei kast

Transformeer je atelierkast eens per jaar tot een klei kast. Vul deze met bakjes zelfgemaakte klei, geurende materialen en mooie vele mooie echte materialen, als:

🥄 *Metalen bakjes en bakvormen.*

🪵 *Houten lepels, deegrollers en messen.*

🌀 *Keukenhulpen als een pasta- of knoflookpers.*

💡 *Je kunt ook met vele materialen stempelen in klei, als takjes of legoblokjes.*

De perfecte kleiplek

🪵 *Gebruik houten planken op de tafel om op te kleien.*

🪄 *Zorg voor opruimmateriaal, zoals een veger, stoffer en blik, en een afwassopje. Het schoonmaken is ook een activiteit.*

Mozaïek maken in klei van pasta, bonen, schelpen of overgebleven eierschillen.

Bied een simpele uitnodiging aan waarbij ze kunnen bouwen met stokjes en klei.

Leg in de klei kast zelfgemaakte klei in combinatie met echte materialen.

Knippen van geurende kruiden en deze rollen en stampen in zelfdrogende klei.

Voor onderweg

Ook als je op pad gaat, of het nu een korte rit of een langere reis is, kan een sensorische bak of koffertje een geweldige manier zijn om kinderen bezig te houden en gerust te stellen. Vooral als de bestemming nieuw en spannend is, biedt een sensorische koffer een vertrouwd en rustgevend speelmoment.

Wat neem je mee?

Kies materialen die niet snel knoeien en makkelijk te hanteren zijn in een auto, trein of vliegtuig.

Enkele handige opties:

 Zakken en flessen - Zoekflessen en zakjes waarbij kinderen op zoek moeten naar speeltjes zijn ideaal voor onderweg.

 Loose parts - Koffertje met grote loose parts. Eventueel in combinatie met andere mooie spulletjes uit je schattenmandje. Het ideale koffertje van onze Suus.

 Sensorische koffer - Een koffer met sensorisch materiaal als zand, kikkererwten of pasta. Luuk neemt graag zijn koffer met kinetisch zand, loose parts als steentjes en houtjes en natuurlijk voertuigen mee tijdens een lange autorit.

 Fidget toys - Voor oudere kinderen en onrustige handen is een koffertje met allemaal fidget toys fijn om mee te nemen.

 Tekenbordje - Tekenen is niet altijd

handig in de auto. Een handige oplossing voor tekeningen en spelletjes is een tekenbordje dat je ook kan uitwissen.

 Voor therapeuten en begeleiders
Tijdens trainingen in De Kliederhuur heb ik vaak therapeuten ontmoet die van de ene locatie naar de andere gaan. Veel van hen maken nu compacte, gemakkelijk mee te nemen bakken of koffers, die ze inzetten bij verschillende kinderen.

Spannend bezoek

Voor een kind dat een spannend bezoek heeft met een therapeut of begeleider, kan een sensorische koffer wonderen doen. Zodra hun handen door het materiaal gaan, verdwijnt een deel van de spanning en ontstaat er ontspanning en openheid. Hierdoor kan op een natuurlijke manier een gesprek ontstaan, zonder directe druk om te praten.

Koffertje met zoekzakje, sensorisch buisje en andere grote loose parts voor Suus.

Verstop in een zoekzak of zoekfles allemaal interessante kleine materialen.

Mandje met fidget toys, om te ontspannen na school, fijn om mee te nemen onderweg.

Luuk heeft graag een kleine of grote koffer met kinetisch zand en voertuigen mee.